

Chapter

4. Előadás

Chapter

7

Fogyasztók, termelők, és a piaci hatékonyság

Fogyasztói többlet

- Jóléti közgazdaságtan
 - Hogyan hat az erőforrások allokációja a gazdasági jólétre
- Fizetési hajlandóság**
 - Az a maximum összeg, amit egy vevő fizetni fog a jószágért
- Fogyasztói többlet
 - Az összeg amit a vevő hajlandó fizetni a jószágért
 - Mínusz az összeg amit ténylegesen fizet érte

Fogyasztói többlet

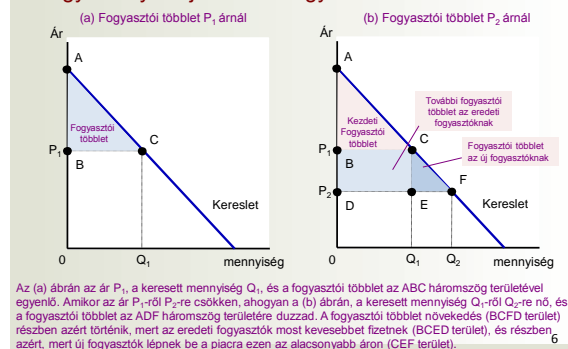
- A keresleti görbe használata a fogyasztói többlet mérésére**
- Keresleti görbe
 - Tükrözi a vevők fizetési hajlandóságát
 - Fogyasztói többletet mér
- A fogyasztói többlet egy piacon
 - A keresleti görbe alatti, de az ár fölötti terület

Fogyasztói többlet

- Az alacsonyabb ár növeli a fogyasztói többletet**
- Vevők – mindig kevesebbet akarnak fizetni
 - Kezdeti ár, P_1
 - Keresett mennyiség: Q_1
 - Adott fogyasztói többlet
 - Új, alacsonyabb ár, P_2
 - Nagyobb keresett mennyiség, Q_2
 - Új vevők
 - Megnőtt fogyasztói többlet
 - Eredeti vevőktől
 - Új vevőktől

Figure 3

Hogy befolyásolja az ár a fogyasztói többletet

Fogyasztói többlet

- Mit mér a fogyasztói többlet?
- Fogyasztói többlet
 - A haszon, amit a jószág nyújt a vevőknek
 - Ahogy a vevők maguk megítélik
 - A gazdasági jólét jó mérőszáma
 - Kivéve: kábítószeres
 - Drogfüggők
 - Nagy árat hajlandók fizetni a heroinért
 - Társadalmi álláspont
 - A drogfüggők nem nyernek nagy hasznot azzal, ha olcsón tudnak heroint venni

7

Termelői többlet

- Költségek és az eladási hajlandóság
- Költségek
 - Minden olyan dolog értéke, amiről az eladónak le kell mondania ahhoz, hogy előállítson egy terméket
- Termelői többlet
 - Az összeg amit az eladó kap a termékért
 - Mínusz az előállítási költség

8

Termelői többlet

- A kínálati görbe használata a termelői többlet mérésére
- Kínálati görbe
 - Az eladók költségeit tükrözi
 - Termelői többletet méri
- Egy piac termelői többlete
 - Az ár alatti, de a kínálati görbe feletti terület

9

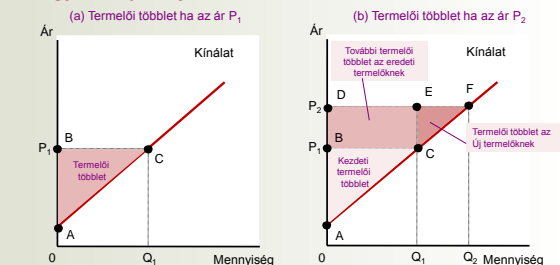
Termelői többlet

- A magasabb ár növeli a termelői többletet
- Eladók – magasabb árat akarnak kapni
 - Kezdeti ár, P_1
 - Kínált mennyiség, Q_1
 - Adott termelői többlet
 - Új, magasabb ár, P_2
 - Nagyobb kínált mennyiség, Q_2
 - Új termelők
 - Megnövekedett termelői többlet
 - Kezdeti termelőktől
 - Új termelőktől

10

Figure 6

Hogy befolyásolja az ár a termelői többletet

Az (a) ábrán az ár P_1 , a termelt mennyiség Q_1 , és a termelői többlet az ABC háromszög területe. Amikor az ár P_1 -ről P_2 -re emelkedik, ahogy a (b) ábrán, a termelt mennyiség Q_1 -ről Q_2 -re nő és a termelői többlet az ADE háromszög területére duzzad. A termelői többletnövekedés (BCDE terület) részben azért van, mert az eredeti termelők most többet kapnak (BCDE terület), és részben azért mert ennél a magasabb árnál új termelők léptek be a piacra (CEF terület).

11

Piaci hatékonyság

- A jótékony társadalmi tervező
 - Mindentudó, mindenható, jóindulatú diktátor
 - A társadalom minden tagjának a gazdasági jólétét akarja maximalizálni
- A társadalom gazdasági jóléte
 - Teljes többlet = a fogyasztói és a termelői többlet összege

12

Piaci hatékonyság

• A jóléti társadalmi tervező

- Teljes többlet = Fogyasztói többlet + Termelői többlet
 - Fogyasztói többlet = Vevők értékelése – vevők által fizetett összeg
 - Termelői többlet = Eladók által kapott összeg – eladók költsége
 - vevők által fizetett összeg = eladók által kapott összeg
- Teljes többlet = Vevők értékelése – Eladók költsége

13

Piaci hatékonyság

• Hatékonyság

- Egy erőforrás-allokáció tulajdonsága
- A teljes többlet maximalizálása
 - A társadalom minden tagja által kapott

• Egyenlőség

- A gazdasági prosperitás elosztásának tulajdonsága
- A társadalom tagjai között egyenlő mértékben

14

Piaci hatékonyság

• A piaci egyensúly értékelése

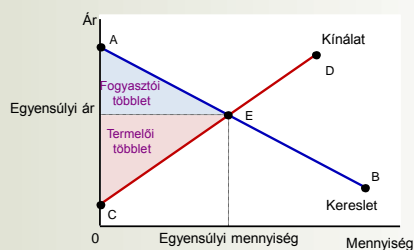
• Piaci kimenetek

1. A szabad piacok azokhoz a vevőkhöz juttatják a jószágot, akik azt a legmagasabbra értékelik
 - A fizetési hajlandóság alapján számolva
2. A szabad piacok azokhoz az eladókhoz juttatják a jószág termelését, akik azt a legalacsonyabb költségen tudják előállítani

15

Figure 7

Fogyasztói és termelői többlet a piaci egyensúlyban

A teljes többlet — a fogyasztói és a termelői többlet összege — a kínálati és a keresleti görbe közötti terület az egyensúlyi mennyiségig.

16

Piaci hatékonyság

• A piaci egyensúly értékelése

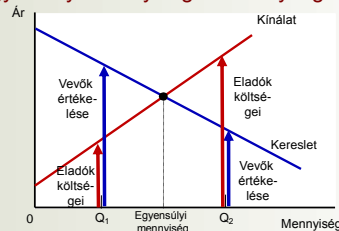
– Társadalmi tervező

- Nem képes növelni a gazdasági jólétet azzal, ha...
 - Megváltoztatja a vevők között a fogyasztási arányokat
 - Megváltoztatja a termelők között az elosztási arányokat
- Nem képes emelni az össz gazdasági jólétet azzal, ha ...
 - Növeli vagy csökkenti a jószág mennyiségét
- 3. A szabad piac azt a mennyiséget állítja elő, mely maximalizálja a fogyasztói és a termelői többlet összegét

17

Figure 8

Az egyensúlyi mennyiség hatékonysága

A vevők értékelése nagyobb, mint az eladók költségei

A vevők értékelése kisebb, mint az eladók költségei

Az egyensúlyi mennyiségnél kisebb mennyiségeknél, mint Q_1 -nél, a vevők értékelése meghaladja az eladók költségeit. Az egyensúlyi mennyiségnél nagyobb mennyiségeknél, mint Q_2 -nél, az eladók költségei meghaladják a vevők értékeléseit. Következésképpen, a piaci egyensúly maximalizálja a fogyasztói és termelői többlet összegét.

18

Piaci hatékonyság

- **A piaci egyensúly értékelése**
- Egyensúlyi kimenet
 - Az erőforrások hatékony elosztása
- A jótékony társadalmi tervező
 - Úgy hagyhatja a piaci kimenetet, ahogy van
 - “Laissez faire” = “hagyjátok őket tenni”

19

Piaci hatékonyság

- **A piaci egyensúly értékelése**
- Adam Smith láthatatlan keze
 - Minden információt figyelembe vesz a vevőkről és az eladókról
 - A piacon mindenkit a legjobb eredményhez vezet
 - Gazdasági hatékonyság
- Szabad piac = a legjobb mód a gazdasági tevékenység megszervezésére

20

Piaci hatékonyság & Piaci kudarc

- A kereslet és a kínálat erői hatékonyan allokálják az erőforrásokat
 - Feltételezések arról, hogy hogy működnek a piacok
 1. Tökéletesen versenyző piacok
 2. A piaci kimenet csak az adott piacon lévő vevők és eladók számára fontos
- Amikor ezen feltételezések nem teljesülnek
 - A konklúzió, miszerint a piaci egyensúly hatékony, nem feltétlenül igaz többé

21

Piaci hatékonyság & Piaci kudarc

- A való világban
 - Verseny – messze nem tökéletes
 - Piaci erő
 - Egyetlen vevő vagy eladó (kis csoport)
 - Irányítja a piaci árakat
 - Nem hatékony piacok
 - » Az ár és a mennyiség messze van a kereslet-kínálati egyensúlytól

22

Piaci hatékonyság & Piaci kudarc

- A való világban
 - A vevők és az eladók döntései
 - Olyan embereket is befolyásolnak, akik egyáltalán nem is részei a piacnak
 - Externáliák
 - Ennek következtében a piacon a jólét máson is múlik, mint pusztán a vevők értékelésén és az eladók költségein
 - Nem-hatékony egyensúly
 - A társadalom egészének szempontjából

23

Piaci hatékonyság & Piaci kudarc

- Piaci kudarc
 - P.I.: piaci erő és externáliák
 - Néhány szabályozatlan piac képtelen arra, hogy hatékonyan allokálja az erőforrásokat
 - Közpolitika
 - Potenciálisan megoldhatja a problémát
 - Gazdasági hatékonyság növelése

24

8

Alkalmazás: A adóztatás költségei

Az adóztatás holttehervesztesége

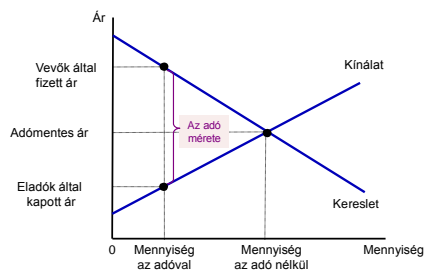
- Egy jószág adóját
 - Ki lehet vetni a vevőre
 - A keresleti görbe letolódik az adó méretével
 - Ki lehet vetni az eladóra
 - A kínálati görbe feltolódik az adó méretével
 - Ugyanaz az eredmény: árék
 - A vevők által fizetett ár – emelkedik
 - Az eladók által kapott ár – csökken
 - Kisebb mennyiség kerül eladásra

Az adóztatás holttehervesztesége

- Adóteher
 - Elosztva a fogyasztók és a termelők között
 - A kereslet és a kínálat rugalmassága határozza meg
- A jószág piaca - kisebb

1

Az adó hatásai

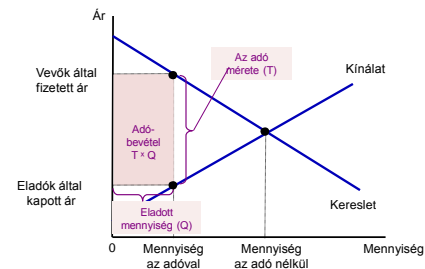
Egy termékre kivetett adó éket ver a vevők által fizetett és az eladók által megkapott ár közé. A jószág eladott mennyisége lecsökken.

Az adóztatás holttehervesztesége

- **Hogyan hat az adó a piaci szereplőkre**
- A termékadó nyereségei és veszteségei
 - Vevők: fogyasztói többlet
 - Eladók: termelői többlet
 - Kormány: teljes adóbevétel
 - Adó szorozva az eladott mennyiséggel
 - Az adóból származó közhaszon

2

Adóbevétel

A kormány által beszedett adóbevétel $T \times Q$, vagyis az adó mérete (T) szorozva az eladott mennyiséggel (Q). Ezért az adóbevétel a keresleti és a kínálati görbe közötti téglalap területével egyenlő.

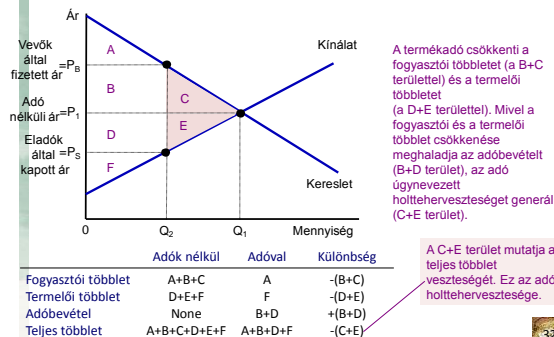
Az adóztatás holttehervesztesége

- Adó nélküli jólét
 - Fogasztói többlet
 - Termelői többlet
 - Teljes adóbevétel = 0
- Adóval lévő jólét
 - Kisebb fogyasztói többlet
 - Kisebb termelői többlet
 - Teljes adóbevétel
 - Kisebb összjólét

31

3

Hogyan hat az adó a jólétre

32

Az adóztatás holttehervesztesége

- A vevők és az eladók az adó miatti többletcsökkenése
 - Meghaladja a kormány bevétele növekedését
- Holtteherveszteség
 - Valamilyen piactorzító hatás (pl. adó) miatti teljes többlet csökkenés
- Az adó torzítja az ösztönzőket
 - A piac nem hatékonyan alakítja az erőforrásokat

33

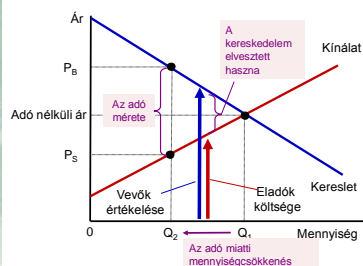
Az adóztatás holttehervesztesége

- Holtteherveszteség és a kereskedelem haszna
 - Az adó holtteherveszteséget eredményez
 - Megakadályozza, hogy a vevők és az eladók élvezzék a kereskedelem hasznának bizonyos részét
 - A kereskedelem haszna
 - A vevők értékelése és az eladók költsége közötti különbség
 - Kevesebb mint az adó
 - Amint kivetik az adót
 - Nem kötik meg az üzleteket
 - holtteherveszteség

34

4

Holtteherveszteség

Amikor a kormány kivet egy termékadó, az eladott mennyiség Q_1 -ről Q_2 -re csökken. Minden Q_1 és Q_2 közötti mennyiségűnél a vevők és az eladók közötti potenciális kereskedelmi haszon nem valósul meg. A kereskedelem ezen elvesztett hasznai holtteherveszteséget okoznak.

35

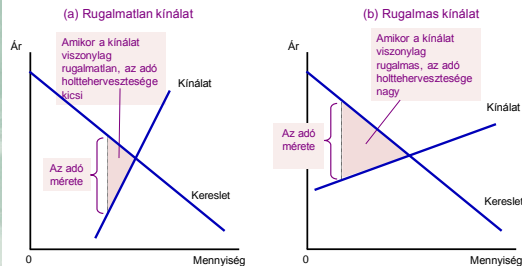
A holtteherveszteség meghatározói

- A kereslet és a kínálat árrugalmassága
 - Kínálati görbe - rugalmasabb
 - holtteherveszteség – nagyobb
 - Keresleti görbe – rugalmasabb
 - holtteherveszteség – nagyobb
- Minél rugalmasabb a kereslet és a kínálat
 - Annál nagyobb az adó holttehervesztesége

36

5

Az adó torzításai és a rugalmasságok (a, b)

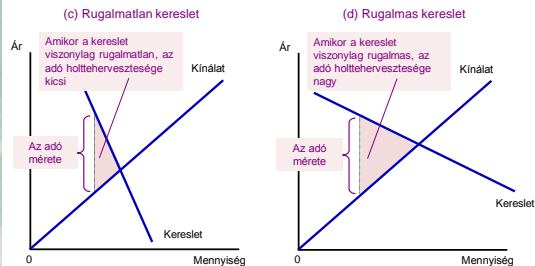

Az (a) és (b) ábrákon a keresleti görbe és az adó mérete ugyanaz, de a kínálat ár rugalmassága más. Vegyük észre, hogy minél rugalmasabb a kínálati görbe, annál nagyobb az adó holttehervesztése.

37

5

Az adó torzításai és a rugalmasságok (c, d)

Az (c) és (d) ábrákon a kínálati görbe és az adó mérete ugyanaz, de a kereslet ár rugalmassága más. Vegyük észre, hogy minél rugalmasabb a kereslet görbe, annál nagyobb az adó holttehervesztése.

38

A holttehervesztés - vita

- Mekkora kormány szükséges?
 - Minél nagyobb az adó holttehervesztése
 - Annál nagyobb a kormányprogram költsége
 - Ha adók – nagy holttehervesztések
 - Ezen veszteségek – jó érv a kisebb kormány mellett
 - Kevesebb dolgot csinál és kevesebbet adóztat
 - Ha adók – kis holttehervesztések
 - Kormányprogramok – kevésbé költségesek

39

A holttehervesztés - vita

- Mekkora az adóztatás holttehervesztése?
 - A közgazdászok nem értenek egyet
 - A munkát terhelő adó
 - Társadalombiztosítási járulék, Egészségügyi adó, Szövetségi adó
 - Éket ver a vállalat által fizetett bér és a munkás által megkapott bér közé
 - A munkajövedelmekre kivetett marginális adóráta = 40%

40

A holttehervesztés - vita

- 40% munkát terhelő adó – kicsi vagy nagy holttehervesztés?
 - Munkaerő kínálat – eléggé rugalmatlan
 - Majdnem függőleges
 - Munkát terhelő adó – kis holttehervesztés
 - Munkaerő kínálat – rugalmasabb
 - Munkát terhelő adó – nagyobb holttehervesztés

41

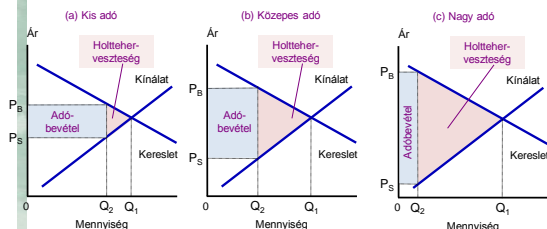
Holttehervesztés & Adójövedelem változó adók mellett

- Ahogy az adó növekszik
 - A holttehervesztés nő
 - Még az adó méreténél is gyorsabban
 - Adóbevételek
 - Kezdetben nő
 - Majd csökken
 - Magasabb adó – drasztikusan lecsökkenti a piac méretét

42

6

Hogyan változik a holttehervesztesség és az adóbevétel az adó méretétől függően (a, b, c)

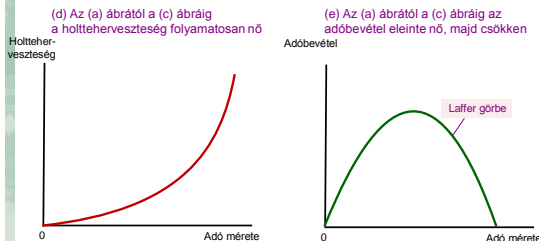

A holttehervesztesség az adó miatti összfelbecsülés. Az adóbevétel az adó szorozva az eladott mennyiséggel. Az (a) ábrán egy kis adónak kis holttehervesztése van, és kis adóbevételei eredményez. A (b) ábrán egy valamivel nagyobb adónak már nagyobb a holttehervesztése, és nagyobb adóbevételei eredményez. A (c) ábrán egy nagyon nagy adónak nagy holttehervesztése van, és mivel jelentősen lecsökkentette a piac méretét, kis adóbevételei eredményez.

43

6

Hogyan változik a holttehervesztesség és az adóbevétel az adó méretétől függően (d, e)

A (d) és (e) ábrák összefoglalják a konklúziót. A (d) ábra azt mutatja, hogy minél nagyobb az adó mérete, annál nagyobb a holttehervesztesség. Az (e) ábra azt mutatja, hogy az adóbevétel eleinte nő, majd csökken. Ezt az összefüggést néha Laffer görbének hívják.

44

A Laffer görbe és a kínálat-oldali közgazdaságtan

- 1974, Arthur Laffer közgazdász
 - Laffer görbe
 - Kínálat-oldali közgazdaságtan
 - Az adóráták olyan magasak voltak
 - Hogy csökkentésük emelte volna az adóbevételeket
- Ronald Reagan – 1980-ban elnökségre pályázott
 - Film iparbeli tapasztalatok alapján
 - Magas adóráták – kevesebb munkát eredményeznek
 - Alacsony adóráták – több munkát eredményeznek

45

A Laffer görbe és a kínálat-oldali közgazdaságtan

- Ronald Reagan – 1980-ban elnökségre pályázott
 - Érvelés
 - Az adók olyan magasak voltak, hogy nem motiváltak kemény munkára
 - Alacsonyabb adó megfelelőbb motiváció lenne a munkára
 - Megnöveli a gazdasági jólétet
 - Talán növeli az adójövedelmeket
- A közgazdászok ma is vitáznak Laffer érvelésén
- Általános tanulság:
 - Egy adóváltozás miatti adóbevétel változás
 - Függ attól, hogy az adóváltozás hogyan befolyásolja az emberek viselkedését

46